

rasel v naših srcih, kaj
tista minuta ... Obsodi
surova in nevredna pos
in umetnost je nijansa.
trpi nijans in ubija umet
na bližnji mizi in obšel
da ugaša srečna minuta
da bi uživali zunaj na sa
strah in žalost v očeh.
nošenih oblekah. Obraz
Kakor se je poznalo na
zidarji, ki so šli na delo
Nihče izmed njih se ni
usnjatim obrazom se je
je vstran ter šel po svo
da bi se spogledali in d
smo se neizmerno osme

Po vsem tem pa lahko sprejmemo kot zgodovinsko resnico Cankarjevo razlago lastne duhovne preobrazbe, kakor jo je podal 1912 v ogrodju za svoj življenjepis, kjer je med drugim zapisal: »Po maturi (l. 1896) sem se odpravil na Dunaj, tehniko študirat. Takrat je planilo v slovensko slovstvo vse polno tujih vplivov in novih gesel (nemški naturalizem, ki ga je propagiral Govekar — francoska dekadenca, za katere pristaša so po krivici razglasili Župančiča in mene). Ta nova gesla so bila večji del prazne besede; vse takratno živo in sveže gibanje v slovenski literaturi je bila samo zdrava reakcija zoper mrtvi formalizem Stritarjeve šole. Novi literarni rod se je priznaval sam za dediča narodne pesmi, Prešerna in Frana Levstika.«⁶

* Glej CZS XVI, str. 336.

Władysław Lubaś

PRIPOMBE O POMENU LASTNIH IMEN

146

1. Pri jezikoslovnih raziskovanjih¹ dajemo besede, ki označujejo ljudi in kraje, pa tudi druge enote, ki so iz kakršnihkoli razlogov pomembne v družbenem življenju (npr. domače živali, ulice, hiše itd.), ali t. i. lastna imena največkrat v posebno skupino; pri obdelavi slovničnega sistema, še pogosteje pa slovarskega gradiva, pa to kategorijo besed zanemarjamo, kot bi ne spadala v jezikovni sestav. Edina omemba vredna izjema od tega splošnega načela je Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, ki ga že nekaj desetletij izdaja Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu. V drugih publikacijah, vsaj slovenskih, pa uporabljajo pisci lastnoimensko gradivo največ le za ponazoritev pisanja velikih začetnic. Tako obravnavanje lastnih imen ni slučajno. Izhaja iz zavestnega ali še pogosteje intuitivnega nazora, da so lastnoimenske besede ne le posebna slovarska kategorija jezika,² ampak tudi posebna slovnična kategorija,³ ki ostaja zunaj jezikovnega sistema⁴ ali pa je vanj samo delno vključena.⁵

Nič čudnega, da se je iz takih nazorov rodila misel, da je veda, ki se ukvarja z lastnimi imeni — onomastika (nauk o lastnih imenih) — različna od jezikoslovja,⁶ zgodovine, predzgodovine itd. Vzroke za ločitev onomastike od jezikoslovja lahko vidimo v današnji ozki specializaciji znanosti, ki teži k stalnemu izločanju vedno novih vej znanosti z lastnimi predmeti in metodami raziskovanja. Če pa vendar med pogosto zapletenim dokazovanjem ne izgubimo izpred oči glavnega načela, da je lastno ime prav tako kot vsaka druga beseda jezikovno znamenje, ki služi za sporazumevanje ljudi med seboj in za mišljenje sploh, trditev o posebnosti onomastike (vede, ki se ukvarja s specifičnimi jezikovnimi znamenji⁷) ni utemeljena. Samo na videz je treba lastna imena raziskovati drugače kot občna, ki se nanašajo na zvrst predmetov. Lastno ime ne le označuje posamezni predmet, temveč tudi njegovo zvrst (npr. osebna, zemljepisna imena). Morda so razmere, v katerih se je razvijal nauk o lastnih imenih (v začetku v nejezikoslovnem znanstvenem okolju), povzročile, da veliko raziskovalcev, izhajajoč iz pravilne misli o posameznem predmetnem razmerju lastnega imena, proučuje poimenovane predmete in tam išče pojasnila za besedna znamenja, ki se nanje nanašajo.

Koliko je v tej metodološki zahtevi mešanja raziskovalnih plasti, ni težko pokazati. Veda o poimenovanem predmetu spada k najrazličnejšim znanstvenim panogam. Pri zemljepisnih predmetih k zemljepisu, zgodovini, geologiji, umetnostni zgodovini itd.; s človeškimi bitji se ukvarjajo medicina, psihologija, pedagogika idr. Posamezne vede jemljejo za predmet svojih raziskav samo eno, natančno določeno stran predmeta: zgodovina se ukvarja s preteklostjo kraja ali človeka in z njuno vlogo v družbi, zemljepis z naravnimi pogoji, lego in gospodarsko vlogo itd. Iz povedanega izhaja, da v današnjem času ne more nastati veda, ki bi zaobjela pristojnosti posameznih, že zelo specializiranih vej znanosti. Pa vendar tisti, ki hočejo nauk o lastnih imenih ločiti od jezikoslovja in mu dati mesto samostojne znanstvene panoge, katere raziskovalni predmet bi bilo zbiranje podatkov o poimenovanem predmetu (ne pa o besedih!), to nehotе delajo.⁸

Vsako ime, tudi lastno, odraža kakšno lastnost predmeta (zavestno ali ne), pomembno ali s sodobnega gledišča povsem postransko, vidno ali zabrisano zaradi sprememb poimenovanega predmeta; razen tega se ime, ko nastane, nanaša na zvrst predmetov.⁹ Ko bi hoteli poimenovati vse lastnosti predmeta, bi bilo treba na stotine besed, kar je jalovo in praktično neizvedljivo. To, na kar

se besedno znamenje nanaša, opisujejo posamezne znanosti, nauk o lastnih imenih pa se ukvarja z jezikovnim znamenjem. O tem, katere lastnosti predmeta so se odrazile v poimenovanju (npr. velikost, videz, izvor itd.), nas učijo ta jezikovna znamenja sama.

Ker se poimenovani predmet spreminja, pa tudi njegova družbena vloga, se nam lastnosti, zajete v imenu, z današnjega gledišča ne zde vselej bistvene. (Prim.: V srednjem veku je bila pomembna določitev lastninske pripadnosti kakega kraja njegovemu lastniku, sedaj pa ima ta lastnost — vsaj v socialističnem sistemu — postranski pomen.) O tem je pisal Jan Rozwadowski: »Jezik ni, splošno vzeto, proizvod logičnega mišljenja, ampak le psihološke misli in čustvenega življenja... Treba je samo pomniti, predvsem pa doumeti, da logika ni nikoli sodnik jezika, pa tudi ne njegova pestunja. Človeški jezik si počasi prizadeva za čedalje večjo logičnost, njegova prava, ljubljena pestunja pa je navadno, svobodno, malo otročje mišljenje, polno smeha, joka in poezije... Ko bi ga bila pa logika že od začetka vzela v vzgojo — gotovo je to povsem nemogoče, contradictio in adiecto — bi zrasel spaček, tak, kot je stil nekaterih logičnih mislecev.«¹⁰

Ce hočemo dobro spoznati znamenja za predmete, torej tudi lastnoimenske izraze, moramo zahtevati tako metodo, ki si bo za prvotno nalogo zastavila iskanje razvojnih zakonitosti teh znamenj in ne bo mešala tega z drugimi raziskovalnimi plastmi, predvsem s posameznimi vedami o predmetih samih. Onomastika je torej sestavni del jezikoslovja; ima isti predmet in iste metode raziskovanja.¹¹ Ukvarja se z jezikovnimi znamenji, ne pa s predmeti, ki jih ta znamenja označujejo. Ker pa lastnoimenske izraze ločijo od občnoimenskih določene lastnosti, se je uveljavila kot posebna veja jezikoslovja in nič več.¹²

2. Pomen lastnega imena spada k širšemu vprašanju pomena besed sploh. S pomenom se ne ukvarja le jezikoslovje, ampak tudi filozofija (in logika), pa tudi t. i. splošna semantika.¹³ Pojem »pomen« si razlagajo zelo različno. O tem glej knjigo A. Schaffa.¹⁴ Nam je *pomen besede (in stavka)* (najsplošnejše povedano) *misel o predmetu (ali tudi predmetih), njegovih lastnostih, pojavih, delovanjih in stanjih, izražena z jezikovnimi znamenji, izrečenimi ali zapisanimi*.¹⁵ Ta definicija je povezana z določenim filozofskim stališčem, obsega pa tudi pojem jezikovnega znamenja. Vsebuje tudi posebne vrednote za jezikoslovca. Izraz »misel« je mogoče zamenjati s »pojmom«, ki ga uporabljajo nekatere jezikoslovne definicije pomena.¹⁶ Tako ostanemo v soglasju s klasično definicijo Ferdinanda de Saussurja, ki pravi, da je pomen odnos med zvokom in pojmom v njuni medsebojni odvisnosti in nerazdružljivosti (primer lista papirja z dvema neločljivima stranema).¹⁷

3. Lastna imena v celoti ustrezajo zahtevam izrazov s pomenom. So namreč jezikovna znamenja, ki so zgrajena iz istih zvokov (fonemov) kot občnoimenski izrazi v določenem jezikovnem sistemu, razumejo jih ljudje, ki ta jezik obvladajo,¹⁸ ker vodijo misel govorečega in poslušajočega k predmetu (kraju ali osebi, živali itd.). Dodajmo še, da se lahko lastno ime uporablja v stavčni zvezi v istih oblikah kot občna imena in da je podvrženo živim procesom izpeljave, ekspresiji npr. pogostejše pri osebnih imenih, redkeje pri krajevnih.¹⁹

Besedo pomen je mogoče razumeti široko, vendar ta termin pogostejše uporabljamo v ožjem pomenu, upoštevajoč samo eno stran tega pojma. Tako npr.

govorimo o *individualnem pomenu*²⁰ v nasprotju s *splošnim*. V stilistiki razlikujemo še druge pomene: *dobesedni*, *etimološki*, *prvotni*, *osnovni*, *preneseni*, *realni*, *strukturalni*.²¹ Jezikoslovci uvajajo pojem *slovarskega*, *kontekstualnega* in *morfijskega pomena*,²² filozofi pa pojem *besednega* in *stavčnega pomena*.²³

Podpirajoč tezo o pomenu lastnih imen (tj. da *lastna imena pomenijo*), izhajamo iz najsplošnejšega pojma pomena. S tem zavračamo poglede, ki trdijo, da 1. lastna imena ne pomenijo, ampak samo označujejo,²⁴ 2. da lastna imena pomenijo prav tako kot občna²⁵ in 3. da pomenijo celo več.²⁶

4. Skušajmo dokazati, da pojem pomena lastnega imena ni enostaven, da je ta pojem prav tako sestavljen kot pri občnih imenih in da zato zahteva posebne razdelitve, razlikovanja itd., skušajmo tudi dognati posebnosti pomena lastnih imen nasproti občnim.

Pojem »pomen« ima vsaj dve sestavini (poleg zvočne strani jezika, ki jo za zdaj zanemarimo): 1. razmerje do zvrsti predmetov in 2. prvino istovetenja določenega predmeta v tej zvrsti. V slovarju kakega jezika besedna znamenja označujejo izključno zvrsti. Istovetimo predmete šele v stavku. Zato lahko govorimo o stavčnem in slovarskem pomenu. Beseda *miza* npr. vodi misel k takemu, in takemu predmetu, katerega podobo si izdelamo na osnovi poprejšnjega opazovanja tisočev ali stotin posameznih primerov. Istovetenje ali izločitev iz te brezštevilne skupine raznih *miz* ima različne stopnje. Do popolnega poistovetenja pridemo s postopnim oženjem obsega besede *miza*, npr. *kupi mizo*, *kupi visoko mizo*, *kupi kuhinjsko mizo*; dalje *pokrij mizo*, *popravi to mizo*. Tako občna imena istovetimo (v raznem obsegu, včasih je to samo identifikacija ožjega obsega od širšega, drugič spet posameznega predmeta; to je odvisno od sredstev, uporabljenih v stavku) v sobesedilu oziroma v pripovedi.

Kako pa je to pri lastnih imenih? Njihov slovarski pomen je že zožen v razmerju do občnih imen. Vse se nanašajo na zvrst predmetov (»enote«). To zvrst je v pisavi lahko razlikovati od občnih imen z veliko začetnico. Kakšne pa so značilnosti zvrsti v govoru? Če preberemo v slovarju ime kraja, ki ga ne poznamo, pa vemo celo brez pojasnil, da je to beseda, ki označuje kraj, je to dovolj za domnevo, da ima tako lastno ime značaj pojma, ker se nanaša na zvrst »kraja«. Lastno ime je pojem prav tako kot občno ime, ker označuje zvrst, v tem primeru zvrst »enote«.

Kakšne so jezikovne značilnosti te zvrsti? Predvsem določene končnice, značilne za posamezne zvrsti »enot«, npr. v poljščini za imena krajev -ów: *Kraków*, -ice//owice: *Katowice*, v srbohrv. npr. priimki na -ić, -ović, npr. *Brčić*, *Jovanović*; poleg tega še nasprotje izključno občnoimenski izrazi: izključno lastnoimenski izrazi, npr. *Ljubezen*, *dom//Janez*, *Ljubljana*. To nasprotje se je ustalilo. Nazadnje ostane še velika skupina lastnih imen homonimov, tj. besed, ki so zvočno enake občnim, npr. krajevna imena *Grič*, *Loka*, osebna imena *Kožuh*, *Skaza*. Poistovetimo jih enako kot občna imena v stavčni zvezi. Tu gre za preneseni pomen, npr. *Videl sem Kožuha, ki mi je povedal zanimive novice*; *Govoril sem s Skazo*; *Grem v Grič, da bi uredil stare zadeve* itd. Situacija je tu podobna, kot pri primerih pomenov »lomiti ga« = »delati neumnosti«, npr. *V gostilni ga je strašno lomil*; »sedeti« = »biti v zaporu«, npr. *Sedel je tri leta zaradi talvine*. Po tem so lastna imena prav tako kot občna nazivi zvrsti. Tu pa se podobnost neha, kajti v nasprotju z občnimi imeni se lastno hkrati nanaša na konkreten predmet ne glede na sobesedilo. To je na videz v nasprotju s tem, kar smo povedali o skupini besed tipa *Kožuh*, *Grič*. Protislovnost pa je

le navidezna, ker je stavčna zveza pri teh služila za razlikovanje enakozvočnic, ne pa za razalikovanje prvine istovetenja.

Lastna imena so nekaki izpusti (elipse) stavkov, ki istovetijo enoto v zvrsti predmetov. Tako smo zajeli podobnost in hkrati pomenske razlike lastnih in občnih imen.

5. Razlike v obsegu posameznih kategorij pomenov, ki smo jih omenili pri občnih imenih, obdržijo pomen tudi pri lastnih imenih.

Potreba dati komu ali čemu lastno ime se pojavlja v praksi veliko pogosteje kot pa tvorjenje novih besed pri občnih imenih. Za to uporabljamo razne načine. V vsakem primeru izberemo zavestno ali pa tudi ne (npr. v primeru vzdevkov) določen izraz in mu damo lastnoimensko vlogo. V tej vlogi lahko načeloma nastopa vsako občno ime, celo umeten izraz, če ga le okolje sprejme ali če dobi družbeno lastnoimensko priznanje. Pri poimenovanju uporabljamo obstoječi imenski zaklad, ki — zgodovinsko gledano — izhaja iz občnih imen, ali prenašamo ustrezna občna imena v drugo pomensko vlogo kot homonime ter jim dajemo lastnoimensko vsebino, ali končno uporabimo občnoimenski besedni zaklad, da napravimo lastnoimensko novotvorbo. Iz tega vidimo, da lastnoimenski izraz v vsakem primeru vsebuje razmerje (včasih že davno zgodovinsko) do občnih imen. Zato je upravičen sklep, da lastna imena izvirajo iz občnih. Zaradi tega se v lastnoimenskih izrazih ustvarja nekaka druga pomenska plast (ki jo je sicer včasih zgodovina zabrisala), ki se veže z občnoimensko zvrstjo. Tu gre za imena z jasno dokazanim ali s samo domnevanim izvorom. Že samo ta dejstva neizpodbitno dokazujejo, da je treba pojem pomena lastnih imen vendar že bolj natančno določiti in uvesti posebna razlikovanja.

Najpristopnejša je pomenoslovna definicija lastnega imena kot znamenja, ki konkretizira ali identificira individualne predmete (pomembne v družbenem življenju). *Živim v Mariboru, Imenujem se Pahor.* Izrazi *Maribor, Pahor* se nanašajo na natančno določeno enoto v zvrsteh »krajevna imena« in »osebna imena«. Ta pomen imenujemo po zgledu občnih imen *realni pomen imena*. Ta pojem ima sicer drugo vsebino kot pri občnih imenih, ker vsebuje tu predvsem prvino istovetenja, nato šele razmerje do zvrsti. Pri občnih imenih je narobe. Prvina istovetenja je pri teh komaj nakazana. To je načelna pomenska razlika med občnimi in lastnimi imeni.

Pomenoslovna vloga indentifikacije je v sinhroničnem sestavu jezika za lastna imena bistvena; vendar se pomenoslovna vloga imena s tem ne konča. Ker je lastno ime znamenje za enoto (človeško ali tudi zemljepisno), dobiva to ime zaradi dejavnosti te enote ali tudi zaradi pomembnih dogodkov v določenem kraju dodatne pomenske vrednosti. *Casanova* je bil znan po svojih erotičnih odlikah, nič čudnega, da je njegovo ime pridobilo tako vsebinsko bogastvo, da pomeni danes v poljščini razuzdanca, seveda v vlogi občnega imena (metonimija). Skoraj splošna je v publicistiki raba imen prestolnic v širšem pomenu vlad, npr. *London molči na poziv Pariza; Moskva poziva k razorožitvi*. Tudi tu je pomembnost tega, kar se v kraju dogaja, povzročila premik smernega (identificirajočega) pomena v širšo občnoimensko zvrst. Z gornjimi primeri smo dali zglede tudi za *kontekstni dodatni pomen lastnih imen*. V takih primerih lahko rečemo, da so nekatera lastna imena pomensko bogatejša kot občna, ker vsebujejo poleg identifikacije tudi vsebino, lastno občnoimenskim izrazom. To pa se vendar dogaja šele po premiku od pomena »identifikacije« k nanašanju na »zvrst pred-

metov«. Moskva poziva k razorožitvi. Izraz »Moskva« pomeni tu »vlado ZSSR«, ki je v Moskvi.

Lastno ime, ki izvira od občnega, se ne znebi vselej prizvoka te zveze; včasih si pridobi tudi sociološke pomene: razrednega izvora v primeru t. i. kmečkih priimkov in imen²⁷, versko vrednost npr. pri izbiri imena ustreznega patrona, pravno pri izbiri priimka, humoristično pri izbiri vzdevka itd. Vzroki za te pomenske presežke pri lastnih imenih so različni in zahtevajo posebno obdelavo. Lep primer so poskusi sprememb priimkov in celo zemljepisnih imen v primerih, kjer ima zveza z občnim imenom negativen prizvok; poleg tega tudi zavestna ekspresivna raba lastnih imen v leposlovnih delih²⁸. Te drugotne pomenske presežke pri lastnih imenih imenujemo *dodatni pomen lastnega imena*. Obseg tega dodatnega pomena je pravzaprav enak občnim imenom. V njem je tako ekspresija (npr. *Ljublan'ca*) kot sociološka ocena (*Rovte* npr. pomenijo »katerokoli provincialno luknjo«), narečna pripadnost, tujost ali domačnost itd. Tudi realni pomen, pomen istovetenja lastnega imena, se lahko razširi z dodatnim občnoimenskim pomenom. Vendar je to v celoti realen (sodoben) pomen besede.

Etimološki pomen lastnega imena mi je pomen besed ali besede v trenutku, ko še nima osebnoimenske vloge za določeno enoto. Z drugimi besedami: pomen, prenesen od občnega imena ali drugega lastnega imena na novo nastalo. Pomen ustreznega občnega imena se prenaša na lastno ime na podlagi primerjave z lastnostjo predmeta, na katero se ime nanaša; npr. osebno ime »Koren« določa najbrž barvo obraza tako imenovanega človeka po primerjavi z »rdečo barvo korena«, nato pa preide ta izraz v osebnoimensko vlogo; ali enostavno označimo eno od lastnosti imenovane enote, npr. pri zemljepisnih imenih: *Grič*, *Blato*, *Krakov* (mesto, ki pripada *Kraku*) ipd. Pri tem so razmerja vzajemne odvisnosti obeh skupin besed (lastnoimenske in občnoimenske) zelo zapletena in danes raznovrstna. Pri lastnih imenih se pogosteje kot pri občnih prenese ves pomenski obseg enega občnoimenskega ali lastnoimenskega izraza na drugega samo zaradi ene prvine, ki je obema skupna. Občno ime *nada* se npr. prenese v vlogo osebnega imena *Nada* z namero, da bi otrok izpolnil up (nado) na vse lepo v življenju. V tem primeru ni velikega razhajanja s pomenom »upanje«, čeprav je ta prenesen na posamezni predmet. Dogodi pa se, da kdo po imenu ljubljene neveste ali žene imenuje naselbino ali kraj *Nada*²⁹. Tedaj se prvotni pomen tega krajevnega imena vidi samo, če pokažemo na neposredno osnovo, tj. na lastno ime, ne pa na občno ime *nada*. S podobnim potovanjem besed od zvrsti do zvrsti imamo pri lastnih imenih pogosto opraviti, zato je tako pomembno najti izraz, iz katerega je bilo ime neposredno ustvarjeno, ker pojasnjuje njegov prvotni³⁰ ali etimološki pomen.

6. Lastna imena izbiramo iz posebnih vzrokov, ki jih sistematično skoraj ni mogoče zajeti. Eni npr. dajejo otroku ime *Stanislav* zato, ker se je tako imenoval ded, drugi, ker verujejo v npravne vrline sv. *Stanislava*, ti v čast očetu, oni, ker jim je več zvočna plat te besede. Ta dejstva se ne zrcalijo v vsebini besede in torej niso podvržena jezikoslovnim raziskavam. Z njimi se lahko ukvarjata sociologija ali zgodovina. Jezikoslovec pa se mora predvsem zanimati za to, kar prinašajo pomenske prvine lastnega imena. Jezikoslovje torej proučuje zlasti besedotvorni pomen lastnih imen, pomen zvrsti, izogiba pa se individualnim dejstvom, ki se ne zrcalijo v jezikovnem znamenju. Sicer smo lahko odvisni od domnev.

¹ V tej študiji načeloma ne navajam vse filozofske in logične literature o predmetu. Ne sklicujem se tudi na posamezna jezikoslovna dela, upoštevam pa tista, ki imajo posebno vrednost za študij pomena lastnega imena. Najpomembnejše od njih je knjiga H. S. Sorensena, *The Meaning of Proper Names with a Definiens Formula for Proper Names in Modern English*. (Pomen lastnih imen z obrazcem definiranja last. imen v moderni angleščini), Copenhagen 1963, kjer je najti tudi dovolj izčrpno literaturo in kritični pregled dotedanjih pogledov. Podrobnejše bibliografske podatke o jezikovni semantiki najdemo v knjigi M. Ivič, *Pravci u lingvistici*, Ljubljana 1963; iz poljske literature je treba omeniti: R. Ingarden, *O dziele literackim* (O leposlovnem delu), Varšava 1960, posebno str. 99–150; I. Domska, *Z filozofii imion własnych* (O filozofiji lastnih imen), *Kwartalnik filozoficzny* XVIII. 1949, zv. 3/4; E. Grodzinski, *Znaczenie słowa w języku naturalnym* (Pomen besede v naravnem jeziku), Warszawa 1964, posebno poglavje XI, *Nazwy indywidualne*, str. 302–325, pa še metodološko pomembno delo A. Schaffa, *Wstęp do semantyki* (Uvod v pomenoslovje), Warszawa 1960, ki prinaša marksistično pojmovanje problema semantike. V srbski literaturi je vreden pozornosti članek I. Grickat, *Naslovi posebna kategorija pisane reči*, *Naš jezik*, knj. XV, sv. 1–2, 1966, str. 76–95. — ² Prim. W. Taszycki, *Mesto onomastike sredi drugih humanitarnih nauk*. *Voprosy jazykoznanija* 1961, zv. 2, str. 3–11. — ³ Prim. W. Górny, *Zagadnienie polskiej gramatyki onomastycznej* (Vprašanja polske onomastične gramatike), *Język polski* XXXVII, 1957, str. 174–178. — ⁴ Prim. S. Rospond, *Perspektywy rozwinicia slawjanskoj onomastiki*, *Voprosy jazykoznanija* 1962, zv. 4, str. 9–19. — ⁵ V. N. Toporov, *Iz oblasti teoretičeskoj toponomastiki*, *Voprosy jazykoznanija* 1962, zv. 6, str. 3–12. — ⁶ Prim. W. Taszycki, *Mesto onomastiki* . . . n. m. — ⁷ Prim. J. Kuryłowicz, *La position linguistique du nom propre* (Jezikoslovno mesto lastnega imena), *Onomastica* II, 1956, str. 1–14. — ⁸ Pred leti je poskušal ustvariti tako vedo A. Korzybski, *Science and Sanity*, Lancaster (Pens.) 1941, z imenom splošna semantika (*General Semantics*). — ⁹ T. Milewski, *Językoznanstwo*, Warszawa 1965, str. 19. — ¹⁰ O zjawiskach i rozwoju języka (O pojavih in razvoju jezika), *Kraków* 1950, str. 44 in 48. — ¹¹ W. Taszycki, *Mesto onomastiki* . . . n. m. — ¹² J. Kuryłowicz, *La position* . . . n. m. — ¹³ Prim. opombe 8. Splošno semantiko kot znanost ocenjujejo na splošno zelo kritično. — ¹⁴ *Wstęp* . . . n. m. str. 300–436. — ¹⁵ Širše pojmuje definicijo pomena E. Grodzinski, *Znaczenie* . . . n. m. str. 7–14. — ¹⁶ A. Schaff, *Pojęcie a słowo*, *Łódź* 1947 in *Wstęp* . . . n. m., str. 389–423. — ¹⁷ Zvočno podobno imenuje avtor »signifiant« — to, kar pomeni, pojem pa »signifié« — to, kar je predmet pomena. — ¹⁸ Vendar spada večina lastnih imen k pasivnemu in potencialnemu besednemu zakladu. — ¹⁹ Prim. npr. pol. *Warszawka*; razen tega npr. poljska šaljiva krajevna imena. S. Hrabec, *O nazwie miejscowej Zawichost i podobnych nazwach żartobliwych* (O krajevnem imenu Zawichost (= vrtinec, in podobnih šaljivih nazivih) *Język polski* XXVI, 1946, str. 80–82. — ²⁰ E. Grodzinski, *Znaczenie* . . . n. m., str. 302. Podobno normative slovnice raznih jezikov, čeprav uporabljajo včasih drugo terminologijo. — ²¹ Prim. H. Kurkowska, S. Skorupka, *Stylistyka polska*. *Zarys*, Warszawa 1959, str. 88, 135, 139, 131, 129. — ²² J. Kuryłowicz, *Zamетки o značenii słowa* (Pripombe o pomenu besede); *Voprosy jazykoznanija*, 1955, zv. 3, str. 73–81 in T. Milewski, *Językoznanstwo*, n. m., posebno pogl. VI. *System semantyczny*, str. 74–93. — ²³ R. Ingarden, *O dziele* . . . op. cit. str. 151–167. — ²⁴ To so predvsem pogledi logikov: J. S. Mill, *A System of Logic, Rationative and Inductive*, London 1862, str. 31; A. H. Gardiner, *The Theory of Proper Names*, London 1940, str. 22–40. Podpirajo pa jih tudi nekateri jezikoslovci. — ²⁵ Ta nazor, čeprav teoretično ni obdelan, zastopajo v praksi raziskovalci (predvsem jezikoslovci starejše generacije), ki ne upoštevajo specifik lastnih imen. — ²⁶ Prim. F. Brandt, *Formal Logik*, Copenhagen 1933; M. Bréal, *Essai de sémantique*, Paris 1897; A. Dauzat, *Les noms de personnes, origine et évolution* (Oseba imena, izvor in razvoj), Paris 1925 idr. Te nazore obdeluje v posebnem poglavju H. S. Sorensen, *The Meaning* . . . n. m. str. 61–68. — ²⁷ Izčrpan oznako raznih stilističnih rab lastnih imen v poljskih lahko najdemo v menda edini knjigi te vrste: S. Grzeszczuk, *Nazewnictwo sowiżralskie* (Pavlihovska poimenovanja), Kraków 1966. — ²⁸ Prim. S. Grzeszczuk, n. m. — ²⁹ M. Karplukówna, *Polskie nazwy miejscowe od imion kobiecych* (Poljska krajevna imena iz ženskih lastnih imen), *Studia z filologii polskiej i słowianskiej* I, 1955, str. 111–161. — ³⁰ Tako obravnava pomen lastnih imen W. Taszycki, *Słowianskie nazwy miejscowe* (Ustalenie podziału) *Słowianska imena krajew* (Ustalenie razdelitve), Kraków 1946.

Zapiski, ocene in poročila

IZ ZGODOVINE SLOVENSКИH BESED ČOMPA, ČOMPE

Ime *čompa*, *čompe* za *krompir* ljudi zelo zanima, a si njegovega izvira in pomena ne znajo raztolmačiti. Da je res tako, nam pričajo vprašanja v radijskih jezikovnih pogovorih, ki nanje rajni M. Rupel npr. dne 18. dec. 1954 in 12. aprila 1955 ni vedel odgovoriti.

Krompirjevo ime *čompa*, *čompe* je prvi razlagal Jurij Plémel tako, da je izraz *čompe* »prav za prav: kepe, kar bi utegnilo ‚Knollen‘ pomeniti».¹ K. Štrekelj je zapisal, da je naziv *čompa* za *krompir* (Gorenjsko, Koroško, Bovec) »temnega izvira».² B. Teplý pa meni, da je nastalo ime *čompe* iz nemške besede *Klumpen*.³

Spričo tega, da je krompirjevo ime *čompe* doma predvsem v krajih, ki so v posredni bližini Furlanije, se ni zdel sprva popolnoma od muh zapis D. Trstenjaka: *Zampa ungue*, pié davanti all'animale quadrupede, Kralle, Klaue, slov. čampati, svinje čam-